

Göç Yaşamış Öğrencilerin Karşılaştıkları Sorunlara İlişkin Görüşleri: Bir Durum Çalışması

Views of the Migrant Students on Problems They Confront: A Case Study

İbrahim Bozan* & Yüksel Kaştan**

Öz

Bu çalışmada göç yaşamış öğrencilerin görüşleri doğrultusunda Antalya ili Kepez ilçesine gerçekleşen yoğun göçün eğitime etkisi tespit edilmeye çalışılmıştır. Araştırma bölgeye yoğun bir şekilde devam eden göçlerin eğitime etkilerini göç yaşamış öğrencilerin görüşleri çerçevesinde ele alması ve araştırmacılara derinlemesine bakış açısı sunması bakımından önemli bir çalışmadır. Araştırma bütüncül çoklu durum deseninde nitel bir çalışma olmuştur. Bu çalışmada veri toplama yöntemi olarak bireysel görüşme kullanılmıştır. Veri toplama araçları olarak, açık uçlu sorulara dayanan yarı yapılandırılmış bireysel görüşme formları kullanılmıştır. Veri toplama araçlarının da özellikleri dikkate alınarak veriler içerik analizi ile incelenmiştir. Bu veri analizine dayanarak araştırmanın bulgu ve yorumları oluşturulmuştur. Araştırma bulguları tablolar halinde verilerek, frekans ve yüzde değerleri verilmiş ve öğrencilerin görüşlerinden doğrudan alıntılar yapılmıştır. Öğrencilerin hepsi ilçede yüksek düzeyde göç alan bölgelerde yer alan okullarda öğrenim görmektedirler.

Araştırmanın sonuçlarına göre, öğrencilerin eski arkadaş ve öğretmenlerini özledikleri görülmektedir. Göç eden öğrenciler okulda sosyal etkinliklere katılamamaktadır. Okula ilk geldikleri zaman akademik başarıları düşmektedir. Arkadaş ortamında kavg, küfürleşme gibi olumsuz davranışlar görmektedir. Diğer arkadaşları tarafından alaya alınmakta ve dışlanmaktadır. Bu nedenle çekingenlik yaşayarak yalnızlık hissetmektedirler. Bu öğrencilerin okula uyum sağlamaları diğerlerine göre daha zor olmaktadır. Maddi sıkıntılar nedeniyle aileye katkıda bulunmak için çalışmayı düşünmektedirler. Araştırmanın sonucuna dayalı olarak önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: göç, göç ve eğitim, göç yaşamış öğrenci.

Abstract

Antalya Province in accordance with the opinion of migrant students in this study to training the intense immigration that took place in the Kepez district and studied to determine the effect of education. Research area of intensive training and ongoing migration to be addressed within the framework of the views of the effects of education is an important work in terms of migrant students and provide an in-depth view opener to researchers. Research has been a qualitative study with an integrated multi-state pattern. In this study, as the data collection methods used in individual interviews.

According to the survey; student missed their old friends and teachers. Migrant students could not take part in social activities at school. When they come to school first, their academical success declined. Among their friends they were subject to negative behaviours like swear, fight etc. Other students had made fun of them and isolated them. So they felt themselves alone. They had much more problems in adaptation to school than other students. They thought working to help their families because of the financial problems. Suggestions were made based on the results of the research.

Keywords: migration, migration and education, migrant student.

* (Öğrt.); Milli Eğitim Bakanlığı, Yeşilyayla İlkokulu, ibrahimbozan7@gmail.com, ORCID: orcid.org/0000-0002-7666-6664

** (Prof. Dr.); Akdeniz Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, kastanyuksel@hotmail.com, ORCID: orcid.org/0000-0002-5474-7519

Extended Summary

Introduction

Waves of migration to big cities starting in 1950's in Turkey have caused to big problems in these cities. Most prominent problems are that children's, who have to migrate in their school time and their families' problems. Besides problems of teachers and school managements working in intensive migration areas are getting increasing.

In the country it has seemed that there is an intense migration from under-developed regions to centres of tourism, industry and trade. Because in these areas there are more working opportunities. One of the intensive migration cities is Antalya.

Antalya, in 1927 performed the first census in the Republic of was ranked twenty-ninth among 63 provinces in terms of population size. In 1927 the number of persons per square kilometer was about 11(DİE, 1927). Starting in the 1960s, rural-to-urban migration wave of the 1985 census, the population of the city continued with the passing of the population of the village. The population of Antalya at the moment in terms of migration from or to be crowded in the next period can be due to 1960. Antalya in Antalya, Antalya and settled agricultural workers come from outside and working over time to urbanization has led to a very rapid uncontrolled urbanization, and this brought with in Antalya. Squatters in this district and has made himself especially Kepez region is still among the problems to be solved. The population of Antalya has continued to increase due to this increase in tourism in the years 1980-2000(DİE, 1970; DİE, 1980; DİE, 1990). Immigrating to foreign countries, such as the growth of the sector of tourism in Antalya with the increase of business opportunities, as well as other cities of Turkey have started to migrate from towns and villages. Antalya in Turkey in the field of migration together with the reasons most ranking, the first took place in 2000 and 2005(DİE, 2000; TUİK, 2011).

After 2000, the migration to Antalya, especially in Kepez district, affected education naturally. In many regions of Antalya, new settlements have started to emerge out of the city center. Thus, the number of students of the existing schools has increased rapidly, and then schools were built in new locations. These schools have had problems during the establishment phase. With the increase in the number of students in these regions, many problems have emerged, especially the adaptation problems of these students(TUİK, 2013).

Method

The purpose of this study is to identify the problems of children, migrated to Antalya. This study was a qualitative study with a holistic multi-case. Accordingly study was taken place at İsmail Hakkı Kaya Primary School, Baraj Primary School, Şehit Kahraman Çelikbaş Primary School and 80. Yıl Cumhuriyet Primary School. The universe of the research, students recently experienced immigration in primary schools in Antalya Kepez district, and the research working group to meet this criteria and selected on a voluntary basis has been created 8(4th grade student) students.

In this study, as the data collection methods used in individual interviews. As the data collection tools, semi-structured individual interviews based on open-ended questions were used in forms. The data taking into account the characteristics of the data collection instruments were analyzed by content analysis. The findings, based on this data analysis and interpretation of research has been established. Research findings are given in the tables, the views of frequencies and percentages given are made direct quotations and

students. School district students involved in all of the high levels of immigration are educated in schools. Suggestions were made based on the results of the research.

Findings

According to some results of student's thought; student missed their old friends and teachers. Migrant students could not take part in social activities at school. When they come to school first, their academical success declined. Among their friends they were subject to negative behaviours like swear, fight etc. Other students had made fun of them and isolated them. So they felt themselves alone. They had much more problems in adaptation to school than other students. They thought working to help their families because of the financial problems.

Conclusion and Recommendations

When the reasons for the migration of the students were interpreted, father's idea of finding a job and working was expressed by most of the students. In addition, students have stated reasons such as the possibility of better education, earthquake in the place where they live, and settling next to relatives because of the separation of parents.

Most of the students have problems such as being ridiculed, being excluded. Students should be given empathy by telling that each individual is equal. In addition, activities should be organized by class teachers in the classroom and by guidance teachers throughout the school to provide values such as affection, respect and tolerance.

Student achievement is not at the desired level in schools. The academic success of migration students is particularly low. These students should be adapted to the program. However, these students should be supported by opening free courses. Higher education institutions may provide additional resources for courses (books) for students whose financial status is not sufficient. Especially in primary education, training courses can be opened for students who have not reached sufficient level of knowledge and who cannot learn to read and write.

The level of education of migrant families is low. Especially many mothers do not know how to read. Reading and writing courses for these parents should be opened. Thus, they can be provided to help their children in their lessons and assignments.

Guidance teachers in schools in the migration area should regularly and closely monitor the progress of the students who come from migration and are at risk. Children who are prone to gangbanging and crime should be identified and directed. The school management should be supportive in the adaptation of these children to the environment.

Giriş

İnsanların hayatlarının gelecekteki kısmını geçirmek üzere, belli bir süreliğine ya da tamamen bir yerleşim biriminden diğerine yerleşerek yaptıkları yer değiştirme olayı göç olarak tanımlanmaktadır. Göç, bir yer değiştirme hareketi olarak tanımlansa da, toplumun sosyal, kültürel, ekonomik, politik yapısı ile ilişkili olup, onu derinden etkileyen bir sosyal olay olarak da ortaya çıkmıştır. Göç yaşayan insanlar, sosyo-politik ve kültürel farklılıklara sahip olduğu için, buldukları yere uyum aşamasında birçok sorunla karşılaşmaktadırlar (Öngören, Özkan, Yüksel ve Sever, 2017)

Göç, toplumun sosyal, kültürel, ekonomik, politik, eğitim v.b. tüm bünyesi ile yakından ilişkili ve etkileyici bir olaydır. Türkiye'nin bütün bölgelerinde yaşanan köyden kente göçün olumsuz etkilerinin başında toplumsal yapının temel ögesi olan eğitimin özellikle ilköğretim işleyişinin yetersizleşmesi ve yaygınlaştırılmaması gelmektedir. Şensoy (2005), göçün ilk önce ekonomik alanda kendisini fark ettirdiğini, zaman içinde toplumsal ilişkiler, kültür, ulusal politikalar ve uluslararası ilişkiler alanında da kendini hissettirdiğini ifade etmektedir. Buna bağlı olarak göç ile kente gelen çocuk, ailesinin geleceğine ait tutumlarından tamamıyla etkilenmektedir.

İnsanların doğdukları toprakları bırakıp yeni yerlere göç etmesinin temelinde yatan çok sayıda neden vardır. Tümertekin ve Özgüç (1998), genellikle bu nedenleri nüfus problemleri, ekonomik problemler, çevre şartlarındaki bozulmalar, eğitim şartlarındaki yetersizlikler, siyasi problemler ve savaşlar olarak sıralamaktadırlar. Bu nedenlerin en önemlileri ekonomik ve siyasi problemler olarak ifade edilmektedir (Tümertekin ve Özgüç, 1998, s. 307). Gelir dağılımındaki dengesizlikler, işsizlik ve yoksulluk gibi ekonomik nedenlerle çok sayıda kişinin yaşadığı alanları devamlı olarak terk ettikleri görülmektedir. Ayrıca siyasi problemler de insanların göç etmesinde önemli olmaktadır. Çevre şartlarındaki bozulmalar, iklim değişimleri, erozyon, su baskınları, deprem ve volkanik patlamalar gibi doğal olaylar, insanların göç etmelerinin en önemli nedenlerindedir.

Kişilerin kendi kararlarıyla daha iyi olanaklardan yararlanmak ve daha yüksek bir hayat standardını yakalamak için gerçekleştirdiği göçler gönüllü göç olarak ifade edilmektedir. Çeşitli mücbir nedenlere dayanan veya aldığı karar marifetiyle devletin bir bölgedeki vatandaşlarını başka bir bölgeye sürekli olarak göndermesi ise zorunlu göç olarak belirtilmektedir. (Sayın, Usanmaz & Aslangiri, 2016, s. 3)

İnsanların gerek zorunluluktan gerekse gönüllü olarak başlattıkları bu göç hareketleri onların öncelikle kendi hayatlarındaki daha sonra ise toplum hayatını ilgilendiren beslenme, barınma, en önemlisi sağlık ve eğitim alanlarındaki sorunlarla karşılaşmalarına neden olduğu görülmektedir.

Kırsal alandan büyük kentlere göç eden dar gelirli nüfus, kentte yaşamak uğruna kentin ağır şartlarına katlanmaktadır. Göç eden insanlar yoksulluğu hayatlarının bir parçası olarak algılamaktadırlar (Wallerstein, 2003, s. 531-532). Büyük kentlerde gecekondular halkının sahip olduğu ağır şartlar göç edenlerin toplum hayatına her yönüyle katılmasını engeller (Zolberg, 1983, s. 9). Katılımın asgari seviyede olması ise insanların içlerine kapanmasına ve daha kapalı bir yaşam sürmelerine neden olmaktadır. Göç eden nüfusun eğitim düzeyi düşüktür ve en büyük problemi iş üzerinedir. Sahip oldukları bilgi birikimi tarımsal yapıya uygun olduğu için, kent ortamında kullanmalarına imkân bulamazlar.

Özellikle düzensiz kentleşmeden ve göçlerden doğan sorunlar çok değişiktir. Dinçer'e (1997) göre alt yapıdan genellikle yoksun olan kentlerin, hızlı bir nüfus artışı nedeniyle konut sağlama, temiz su ve sağlık hizmetleri, okul ve ulaşım, eğitilmiş personel, çöp ve enerji sorunlarını çözme bakımından ne kadar yetersiz kalacağını kestirmek zor değildir. Çünkü plansız yerleşim bölgelerini düzeltmek, ilkel yaşam koşullarını iyileştirmek çok güç olduğu gibi, kaybedilmiş sağlıklı bir çevreyi de özellikle fiziksel mekân olarak yeniden kazanma olanağı hemen hemen hiç yoktur. Bu etkilerin ortadan kaldırılması için nüfus hareketlerine göre tedbirlerin alınması gereklidir.

Türkiye'de iç göç halen önemli bir sorun olmaya devam etmektedir. Göç, sadece bölgeler arası değil, aynı bölge, hatta aynı il içinde taşradan merkeze doğru devam etmektedir. Bu durum şehirler için alt yapı,

konut, sağlık, işsizlik gibi sosyal ve ekonomik sorunları ortaya çıkarmaktadır. Göçler dolayısıyla bu sorunlar, her kademede fiziki alt yapı, derslik, donanım, öğretmen açığı şeklinde kendini göstermektedir. Buna bir de hızlı nüfus artışı eklendiğinde, öğretim alanındaki yatırımlar AB standartlarına ulaşmamıza yetmemektedir. “Fizikî yetersizlik, kalabalık sınıflar, ikili öğretim, öğretmen ve öğretim elemanı yetersizliği ve dengesiz dağılım, eğitim ve öğretim alanında çözülmesi gereken problemler olarak görülmektedir” (Birinci, 2003, s. 1).

Nar’a (2008) göre göç sürecinden en fazla etkilenen ise şüphesiz çocuklar olmaktadır. Göç, çocuk ve ergenlerin ruh sağlığında çeşitli tahribatlara sebep olabilmektedir yani göç, çocuk ve ergen açısından risk içermektedir. Göçe maruz kalan çocuk ve ergenlerde uyum sorunları oluşabilmektedir. Bu durum çocukların eğitimlerine de yansımaktadır ve bu çocuklar göç ettikleri yerlerdeki okullarda çeşitli zorluklar yaşamaktadırlar. İlkokul çağındaki çocuklar eğitimle ilgili birçok sorunla karşılaşmaktadır. Çocuklar uyum sorunu, çocukların çalıştırılması, babanın eğitime ilgisizliği, okula sürekli devam edememe gibi sorunlar yaşamaktadır.

“Uyum, bireyin sahip olduğu özelliklerin kendi benliği ile çevre arasında dengeli bir ilişki kurabilmesi ve bu ilişkiyi sürdürebilmesidir” (Köknel, 1989, s. 9). “Uyumlu kişilik özellikleri, gerçeği yeterli biçimde algılamak, gerçeklerle rahat bir ilişki içinde olmak, endişesiz olarak kendini kabul etmek, davranışlarında doğal olmak, olumlu arayış gösteren motivasyonlara sahip olma, davranışlarında esnek olmak, kendine güveni olmak, rolünü bilmek, gelecekte beklenen ve amaçları olmaktır” (Tufan, 1987, s. 4). Sık sık okul değiştiren bir öğrencinin yeni gittiği her okulda, o çevrenin ortamına uyabilmek için sıkıntı çektiği görülmektedir. Bir çocuğun maddi, manevi ve toplumsal çevresinin değişmesi, çocuğu çoğu kez olumsuz bir şekilde etkiler. Bu durumdaki bir çocuk, psikolojik olarak da sorunlar yaşadığı zamanlarda okuldan ve derslerden soğuyarak ders çalışmama yoluna gidebilir. Bundan dolayı çocuğun okulu gereksiz yere değiştirilmemelidir (Binbaşoğlu, 2004, s. 130).

Hızlı nüfus artışının olduğu şehirlere göç eden aileler ekonomik sıkıntılardan dolayı çocuklarını da çalıştırmak zorunda kalmaktadır. Özellikle büyük kentlerde çocukların mendil satma, çiçek satma, arabaların camını silme gibi işlerde çalıştığı yoğun olarak görülmektedir. Genellikle ilköğretim çağındaki bu çocuklar temel eğitim haklarından mahrum kalmaktadır. Hergenhan’a (1988) göre çocukların uzun süreli ayakta, soğukta, havasız ortamda çalışması beden sağlığını olumsuz olarak etkilediği gibi sosyal ve ruh sağlığının da bozulmasına neden olmuştur. Bu durumdaki çocuklar okullarına devam etseler bile sağlıklı bir eğitim süreci geçirememektedir. Ailenin çocuğu gelir getirme aracı olarak görmesi onun eğitiminde geri dönüşü olmayacak sorunlar yaratmaktadır.

Kıray’ın (1982) çalışmasına göre kente göç ile birlikte, ailenin çocuklar üzerindeki denetimi azalmaktadır. Ayrıca aile içinde yeni kent toplumunun istediği kişiliği verecek şekilde otorite ve sevgi ilişkileri gelişmemiştir. Göç eden anne baba köydeki davranış biçimlerini hemen değiştirmemekte, bu durum kentin özgür dünyasında bulunan gencin aile ile sorunlar yaşamasına yol açmaktadır. Erkeğin egemen olduğu ataerkil ailelerde babanın sözü geçer. Türkiye’de doğu bölgeleri başta olmak üzere aile yapısına bakıldığında ataerkil aile yapısının baskın olduğu görülmektedir. Sarı’nın (2004) çalışmasına göre çoğu zaman, öğrenciye davranış kazandırması amacıyla düzenlenecek olan (yetiştirme kursu, gezi vb.) sosyal etkinliklerde son kararı baba vermektedir. Babanın okula gelmemesi ve toplantılara iştirak etmemesi dolayısıyla öğretmenlerin babayı etkilemesi de mümkün olmamaktadır.

“Göç eden ailelerin %50’sinin okul çağına gelmiş çocukları okula gidebilmektedir. Geri kalan %50’sinin yarısına yakını hiç okul yüzü görmemiş ya da okulu terk etmek zorunda kalmıştır. Mevcut eğitim hizmetinden ise gerekli verim alınmamaktadır” (Aslan, 2001, s. 2). Büyük çoğunlukla, ebeveynin içerisinde bulunduğu sosyo-ekonomik ve psikolojik koşulların getirdiği gerginlik yoğun bir şekilde çocuğa yansımaktadır.

Antalya 1927’de yapılan Türkiye Cumhuriyeti’nin ilk nüfus sayımında nüfus büyüklüğü açısından 63 il arasında 29. sırada yer alıyordu ve kilometrekareye düşen kişi sayısı 1927’de yaklaşık 11 idi (DİE 1927).

1960'lı yıllarda başlayan köyden kente göç dalgası, 1985 yılındaki sayımında kent nüfusunun köy nüfusunu geçmesiyle devam etmiştir. Günümüzde Antalya'nın sahip olduğu kalabalık nüfusun nedeni 1960'lardan sonra aldığı göçtür. Antalya dışından gelip Antalya'da çalışan tarım işçileri zamanla Antalya'ya yerleşmiş ve bu durum Antalya'da kontrolsüz bir şehirleşmeyi beraberinde getirip, çok hızlı bir gecekondulaşmaya sebep olmuştur. Bu gecekondulaşma özellikle Kepez ilçesinde kendini göstermiş olup bölgenin hala çözülmeyi bekleyen sorunları arasındadır. Antalya nüfusundaki bu artış 1980-2000 yıllarında turizm sebebiyle artmaya devam etmiştir(DİE, 1980; DİE, 1990; DİE, 2000). Turizm ile Antalya dış ülkelerden göç aldığı gibi sektörün büyümesi ve iş imkânlarının artmasıyla beraber Türkiye'nin diğer şehirlerinin yanında kendi ilçe ve köylerinden de göç almaya başlamıştır. Antalya bu sebeplerin bir araya gelmesiyle beraber Türkiye'nin en çok göç alan illeri sıralamasında 2000 ve 2005 yıllarında birinci sıraya yükselmiştir(DİE, 2000; TUİK, 2011).

2000'li yılların başından itibaren Kepez ilçesi başta olmak üzere Antalya'nın il içi ve il dışı aldığı göç doğal olarak eğitimi etkilemiştir. Antalya'da birçok bölgede şehir merkezinin dışına doğru yeni yerleşim yerleri oluşmaya başlamıştır. Böylece önce mevcut okulların öğrenci sayıları hızla artmış, sonra yeni yerleşme yerlerine okullar yapılmıştır. Bu okulların kuruluş aşamasında problemleri olmuştur. Bu bölgelerdeki öğrenci sayısının artmasıyla bu öğrencilerin uyum sorunları başta olmak üzere birçok problem ortaya çıkmıştır(TUİK, 2013).

Amaç ve Yöntem

Araştırma ile göç olgusunun eğitim üzerinde ve özellikle ilkokullarda ortaya çıkardığı sorunlar belirlenmeye çalışılacaktır. Araştırma öğrencilerin bu sorunlara yönelik görüşlerini dikkate alarak bu okulların eksikliklerinin daha derinlemesine araştırılarak anlaşılması ve bu okullardaki eksikliklerin düzeltilmesi ve bu okulların geliştirilmesi açısından önemlidir. Bu araştırma ile Antalya ili Kepez ilçesindeki göç alan bölgelerdeki okulların sorunlarına ilişkin öğrencilerin görüşlerinin tespit edilmesi amaçlanmıştır. İsmail Hakkı Kaya İlkokulu, Baraj İlkokulu, Şehit Kahraman Çelikbaş İlkokulu ve 80. Yıl Cumhuriyet İlkokulu'nun sorunlarına ilişkin öğrencilerin görüşleri nelerdir? Bu amaca uygun olarak nitel araştırma desenlerinden durum çalışması deseni kullanılır. Yin'e (1984) göre durum çalışması, araştırılan olguyu kendi yaşam çerçevesi içinde inceleyen, olgu ve içinde bulunduğu ortam arasındaki sınırların kesin hatlarla belirgin olmadığı ve birden fazla kanıt veya veri kaynağının mevcut olduğu durumlarda kullanılan bir araştırma yöntemidir (Özçelik, Yıldırım, 2002).

Araştırmada durum çalışması desenlerinden bütüncül çoklu desen kullanılmıştır. Bütüncül çoklu durum desenlerinde, isminden de anlaşılabilir olduğu gibi birden çok kurum ve öğrenci söz konusudur. Bütüncül çoklu durum deseninin çalışılması doğal olarak daha çok problemlerle karşılaşılması demektir. Nicel çalışmalar ile karşılaştırıldığında, nitel çalışmalar derinlemesine bilgi, kavrayış ve anlayış sağlamaktadır. Nitel araştırmada, tümevarım ilkesiyle hareket edilir ve incelenen probleme ilişkin toplanan verilere açıklamalar getirilir. Nitel çalışmalarda amaç, sayılar yoluyla genellenebilir sonuçlara ulaşmak değil; araştırılan konu ile ilgili betimsel ve gerçekçi bir resim sunmaktır. Araştırma sonuçlarının geçerlik ve güvenilirliği açısından verilerin olabildiğince ayrıntılı ve doğrudan sunulması önemlidir. Bu tür durumların çalışılması daha sonraki araştırmalara temel oluşturacaktır (Yıldırım, Şimşek, 2005).

Çalışma Grubu

Araştırma bütüncül çoklu durum desenine uygun olarak Antalya Kepez'de yer alan ilkokullarda geçmektedir. Araştırmanın evrenini, Antalya'nın Kepez ilçesindeki ilkokullarda öğrenim gören yakın zamanda göç yaşamış öğrenciler, araştırmanın çalışma grubunu ise bu ölçüte uyan ve gönüllülük esasına göre seçilen 8 öğrenci oluşturmuştur.

Araştırmanın çalışma grubu kolay ulaşılabilir örnekleme yöntemine ve gönüllülük esasına göre seçilmiştir. Bu örnekleme yöntemi araştırmaya hız ve pratiklik kazandırmıştır. Araştırmaya katılan öğrenciler son 1 yıl içinde göç yaşamış olan öğrencilerdir. Araştırmacı sınıfların hepsine tek tek girip bu öğrencileri tespit etmiştir.

Katılımcıların soruları içtenlikle cevaplamaları için isimleri belirtilmeyip kodlanarak araştırmacı tarafından saklı tutulmuştur. Katılımcıların görüşlerinden alıntılar yapılırken şu kodlama sistemi yapılmıştır. Ö; öğrenci olduğunu ifade etmektedir. Örneğin (Ö1) kodu, birinci öğrenciyi ifade etmektedir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin kişisel özellikleri ve bu araştırmada katıldığı alanlar Tablo 1’de gösterilmiştir.

Tablo 1. Araştırmaya Katılan Öğrencilere İlişkin Bilgiler

Katılımcı Öğrenciler	Cinsiyet	Sınıf	Yaş	Katıldığı Alanlar
Ö1	Erkek	4/A	10	Bireysel Görüşme
Ö2	Kız	4/B	10	Bireysel Görüşme
Ö3	Kız	4/B	10	Bireysel Görüşme
Ö4	Kız	4/E	10	Bireysel Görüşme
Ö5	Erkek	4/A	11	Bireysel Görüşme
Ö6	Kız	4/E	10	Bireysel Görüşme
Ö7	Kız	4/C	11	Bireysel Görüşme
Ö8	Kız	4/A	10	Bireysel Görüşme

Tablo 1’e göre araştırmaya katılan öğrencilerden altısı kız, ikisi erkektir. Öğrencilerin hepsi 4. sınıftır. Öğrencilerin yaşları 10 ile 11 olarak değişmektedir.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada nitel veri toplama yöntemi ve bu yöntemlere uygun araçlar kullanılmıştır. Bu veri toplama yöntemlerinden birincisi görüşme formlarıdır. Katılımcıların okullarında yaşadıkları sorunlara ilişkin görüşlerini almak amacıyla açık uçlu sorulara dayanan yarı yapılandırılmış görüşme soruları katılımcı türüne uygun bireysel görüşme formlarına dönüştürülmüş ve bu formlar uygulanmıştır. Ayrıca konuyla ilgili literatür taraması yapılmıştır. Görüşme soruları uzman görüşü alınarak içerik geçerliliği sağlanmıştır.

Çalışmada yer alan bireysel görüşme soruları; “Öğrencilerin göç etme sebepleri hakkındaki görüşleri nelerdir?”, “Öğrencilerin okulla ilgili yaşadıkları kişisel sorunlar hakkındaki görüşleri nelerdir?”, “Öğrencilerin okulla ilgili yaşadıkları eğitsel sorunlar hakkındaki görüşleri nelerdir?”, “Öğrencilerin öğrenim gördükleri okulun avantaj ve dezavantajları hakkındaki görüşleri” şeklindedir.

Verilerin Toplanmasında Etik Prosedürler

Araştırmada öğrenci olarak tek katılımcı türü bulunmaktadır. Bu katılımcılar görüşmeye geçmeden önce araştırmanın amacı hakkında bilgilendirildi. Araştırmanın katılımlarının gönüllülük esasına dayalı olarak gerçekleştirileceği belirtildi. Araştırmada hiçbir surette isimlerinin geçmeyeceği ve kendilerine takma bir isim atanacağını söylendi. Bu sayede araştırmanın gizliliği konusunda katılımcılara güven verildi. Araştırmanın kaydedilmesindeki iki neden açıklandı: birincisi görüşmeden elde edilecek verilerin daha iyi analiz edilebilmesi ve ikincisi zaman kazanmak. Katılımcıların görüşmenin kaydedilmesi konusunda hemfikir olmaları ve araştırmaya gönüllü olarak katılacaklarını beyan etmelerinin ardından velilerinden katılım için izin formunu okuyup imzalamaları istenildi.

Verilerin Analizi

Araştırmada nitel veri toplama aracı olarak bireysel görüşmeler kullanılmıştır: Karasar’a göre (2005) bireysel görüşmeler, görüşmeci ile cevaplayan yani görüşme yapılan birey haricinde başka kimsenin görüşmede bulunmadığı türdedir. Bu görüşme türünde daha çok kişiye özel bilgilere ulaşılır. Veri toplama aracının da özellikleri dikkate alınarak veriler içerik analizi ile çözümlenmiştir. Fox’a göre (1969) içerik

analizi, sözel ve yazılı verilerin belirli bir problem veya amaç bakımından sınıflandırılması, belirli değişken veya kavramların ölçülmesi ve bunlardan belirli bir anlam çıkarılması için taranarak kategorilere ayrılmasıdır (Yalçın ve diğerleri, 2009, s.3). İçerik analizinde temel amaç, toplanan verileri açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşmaktır. Nitel araştırma verileri dört aşamada analiz edilir: verilerin kodlanması, temaların bulunması, kodların ve temaların düzenlenmesi, bulguların tanımlanması ve yorumlanması (Yıldırım & Şimşek, 2005).

Bu nedenle, araştırma verilerinin çözümlenmesi sürecinde öğrencilerin verdikleri yanıtlar, araştırma amacına göre kodlanmıştır. Verilerden hareketle, kodların benzerlik ve farklılıkları, birbiriyle ilişkili olmaları dikkate alınarak kategoriler oluşturulmuş ve her bir öğrencinin görüşü, orijinal formu ve anlamı bozulmadan bu kategorilere yerleştirilmiştir. Analiz birimi olarak cümleler kullanılmıştır. Nitel verilerin çözümlenmesi betimsel analizlere (doğrudan alıntılara) uygun olarak yapılmıştır. Veriler, genel ve alt kategorilere göre düzenlenmiş ve işlenmesi için kavramsal bir yapı oluşturulmuştur. Daha sonra, her bir kategorinin hangi sıklıkla tekrar ettiği (frekans) bulunmuştur. Frekans değerleri aynı zamanda yüzde olarak da verilmiştir. Böylece, nitel veriler nicelleştirilmiştir. Nitel verilerin nicelleştirilmesindeki temel amaç; güvenilirliği arttırmak, yanlışlığı azaltmak ve kategoriler arasında karşılaştırmalar yapmaktır (Yıldırım & Şimşek, 2005). Sorulara öğrencilerin verdikleri cevaplar ayrı olarak değerlendirilmiştir. Buradaki amaç cevaplar arasında kıyaslama yapılabilmesini sağlamaktır. Verilerin analizinde, toplamda ne kadar görüş ifade edildiğinin görülmesi açısından toplam frekanslar verilmiştir. Ayrıca öğrencilerin her soruya verdiği cevaplar da aynen sunulma yoluna gidilmiştir. Çalışmanın güvenilirliğini arttırmak amacıyla bir uzmanın çözümlenmeleri dikkate alınmış ve ortak noktalar belirlenmiştir.

Karşılaşılan Güçlükler

Öğrencilerle yaşanan zorlukların nedeni öğrencilerin içinde buldukları gelişim dönemidir. İlkokul 4. sınıf öğrencileri gelişim özellikleri bakımından somut işlemler döneminde bulunmaktadır. Bu nedenle öğrenciler araştırma sorularını algılamakta zorluk çektiler. Özellikle Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nden göç ederek gelen öğrenciler Türkçe'ye tam olarak hakim olamadıkları için soruları anlamada sorun yaşadılar. Bu yüzden öğrencilere de sık sık sorular hakkında ek açıklamalar yapılmıştır. Ayrıca öğrenciler göç yaşadıkları için henüz çevreye alışmamış ve çekingen tavırlar sergilemektedir. Bu nedenle öğrencilerin düşüncelerini ortaya koymalarını sağlamak ve utangaçlıklarını kırmak amacıyla planlandığından daha çok konuşmak zorunda kalınmıştır.

Bulgular

Öğrencilerin Göç Etme Sebepleri Hakkındaki Görüşleri

Bu probleme yanıt bulabilmek amacıyla öğrencilerin göç etme sebepleri hakkındaki görüşleri ile ilgili frekans ve % dağılımı belirlenmiştir. Tablo 2.'de elde edilen veriler görülmektedir.

Tablo 2. Öğrencilerin Göç Etme Sebeplerine İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımı

Göç Etme Sebepleri	Ö1	Ö2	Ö3	Ö4	Ö5	Ö6	Ö7	Ö8	F	%
1)Babanın iş bulma ve çalışma düşüncesi	√		√	√	√		√	√	6	75
2)Daha iyi eğitim alma imkânı	√	√				√			3	37,5
3)Yaşadığı yerde deprem olması			√						1	12,5
4)Anne ve babanın ayrı olması nedeniyle akrabasının yanına yerleşme						√			1	12,5

Öğrencilerin göç etme sebepleri hakkındaki görüşleri yorumlanırsa; ilk sırada % 75 ile babanın iş bulma ve çalışma düşüncesi gelmektedir. Araştırmaya katılan 8 öğrenciden 6 tanesi bu sebebi ifade etmiştir. Katılımcıların bu konudaki görüşleri aşağıda verilmiştir.

Ö1: Burada lokantada çalışıyor. O yüzden buraya taşınmak zorunda kaldık. Bir de basket oynuyor babam, burada yeni bir takıma geldi.

Ö3: Babam Antalya'da çalışıyordu ondan geldik. Amcam da Antalya'ya geldi.

Ö4: Babamın işi buradaydı. Buraya geldi o yüzden. Orada iş yerinin sahibi babamı çıkarttı. Babam da buraya geldi. Burada da iş buldu.

Ö5: Maddi durumumuz biraz kötüydü. Geldik burada çalıştı babam. Babam duvarcı.

Ö7: Önce babam geldi. İş bulamamıştı orada. Sonra buraya geldi. Sonra babam siz de gelin dedi. Sonra biz de geldik.

Ö8: Ailemin biraz maddi durumu kötüydü. Buraya taşınmak zorunda kaldık. Babamın işyeri vardı. Battı. Biraz da borcumuz olunca orada çalışamadı, buraya geldik.

2. olarak % 37,5 ile daha iyi eğitim alma imkânı gelmektedir. Araştırmaya katılan 8 öğrenciden 3 tanesi bu sebebi dile getirmiştir. Katılımcıların bu konudaki görüşleri aşağıda verilmiştir.

Ö1: Babam buraya düzgün bir yaşantı kurmak için getirdi bizi. Eğitimimiz iyi olsun diye. Burada okul yakın olduğu için.

Ö2: Köy güzel değildi. Çalışıyorduk ama orası boştu. Sonra babam da dedi buraya taşınacağız. Dedi buranın okuması daha iyidir dedi. Buraya gidelim dedi babam. Eğitim daha iyi olsun diye geldi.

Ö6: Orda pek yani okul okuyamıyordum da buraya geldim.

3. olarak % 12,5 ile yaşadığı yerde deprem olması gelmektedir. 1 öğrenci bu sebebi ifade etmiştir. Katılımcıların bu konudaki görüşleri aşağıda verilmiştir.

Ö3: Depremden dolayı geldik. Babam dedi Antalya da bir ev tutmuşum. Ben gidiyorum siz de gelin.

4. olarak % 12,5 ile anne ve babanın ayrı olması nedeniyle akrabaların yanına yerleşme gelmektedir. Katılımcıların bu konudaki görüşleri aşağıda verilmiştir.

Ö6: Babamgil yanımda değil şimdi o ayrı. O Edirne'de orda çalışıyor. Ben burada babaannemle yaşıyorum.

Göç etme sebebi olarak öğrencilerin % 75'i babanın iş bulma ve çalışma düşüncesi, % 37,5'i daha iyi eğitim alma imkânı, % 12,5'i yaşadığı yerde deprem olması ve yine %12,5'i anne ve babanın ayrı olması nedeniyle akrabaların yanına yerleşme görüşünü dile getirmişlerdir.

2.2. Öğrencilerin Okulla İlgili Yaşadıkları Kişisel Sorunları Hakkındaki Görüşleri

Bu probleme yanıt bulabilmek amacıyla öğrencilerin okulda yaşadıkları kişisel sorunlara ilişkin görüşleri ile ilgili frekans ve % dağılımı belirlenmiştir. Tablo 3.'de elde edilen veriler görülmektedir.

Tablo 3.'e göre öğrencilerin okulla ilgili yaşadıkları kişisel sorunları yorumlanırsa; ilk sırada % 75 ile akrabalarını, eski okulundaki arkadaş ve öğretmenlerini özlediği için olumsuz etkilenmesi gelmektedir. Katılımcıların bu konudaki görüşleri aşağıda verilmiştir.

Ö1: Özliyorum evet. Oradaki arkadaşlarımı özledim biraz. Burası değişik.

Ö2: Arkadaşlarımı özledim. Buraya ilk geldiğimde üzülüyordum biraz. Akrabalarımı özlemiştim. Arkadaşım yoktu oynayacak.

Ö3: Evet özliyorum. Öğretmenim gitmiş İstanbul'a. Oraya gitmiş.

Ö4: Özliyorum. O okuldan ayrıldığımda çok üzuldüm. Arkadaşlarım da bırakmadı beni.

Ö5: Evet özledim. Arada sırada gittiğimde onların yanlarına gidiyorum.

Ö7: *Özlüyorum öğretmenlerimi, iyiydi. Bana çok iyi davranırlardı. Hiç bana kötü davranmazlardı. Arkadaşlarım da iyiydi. Mesela bir bisküvi yerlerse bana da yer misin diye sorarlardı. Bir tane arkadaşım vardı. Hikâyeler yazardı. Mektup verir seni çok seviyorum filan derdi. Burada da güzel arkadaşlarım var.*

Tablo 3. Öğrencilerin Okulla İlgili Yaşadıkları Kişisel Sorunlara İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımı

Kişisel Sorunlar	Ö1	Ö2	Ö3	Ö4	Ö5	Ö6	Ö7	Ö8	F	%
1)Akrabalarını, eski okulundaki arkadaş ve öğretmenlerini özlediği için olumsuz etkilenmesi	√	√	√	√	√		√		6	75
2)Arkadaşları tarafından alay edildiği için psikolojik olarak olumsuz etkilenme	√	√	√	√			√	√	6	75
3)Arkadaşları tarafından kabul edilmeme ve dışlanmaya maruz kalma	√	√	√	√	√			√	6	75
4)Çevresindeki öğrencilerde kavga küfürleşme vb. disiplin sorunlarına tanık olma		√	√	√		√	√		5	62,5
5)Maddi sıkıntı nedeniyle ailesine yardım etmek zorunda kalma ve çalışmayı isteme	√		√	√	√				4	50
6)Yeni bir ortama geldiği için uyum sağlamakta sorun yaşama		√	√			√		√	4	50
7)Ailesinin ekonomik sıkıntı yaşamaması nedeniyle olumsuz etkilenme	√	√						√	3	37,5
8)Arkadaş çevresinde çekingenlik ve utangaçlık yaşama						√	√	√	3	37,5
9)Okulda arkadaş edinemediği için yalnızlık yaşama		√			√				2	25
10)Ailesiyle sorun yaşayarak etkilenme				√					1	12,5
11)Anne ve babanın kavga etmesi nedeniyle derslerinin olumsuz etkilenmesi				√					1	12,5
12)Babanın işi sebebiyle akşamları eve gelmediği için etkilenme				√					1	12,5

2. olarak % 75 ile arkadaşları tarafından alay edildiği için psikolojik olarak olumsuz etkilenme gelmektedir. 8 öğrenciden 6 tanesi bu sorunu yaşadığını söylemiştir. Katılımcıların bu konudaki görüşleri aşağıda verilmiştir.

Ö1: *Burada göç eden çok var. Diyarbakırlı var, Urfalı var. Zaten çok az kişi var Antalyalı olan. Bazı kişiler bu okulda benim konuşmamla dalga geçiyorlar. Bazen Türkçe konuşurken dilim dönmüyor. O yüzden dalga geçiyorlar. K harfini söyleyemiyorum dilim dönmüyor.*

Ö2: *Okula ilk geldiğimde herkes benimle alay ediyordu. Atom karınca diyorlardı boyum kısa olduğu için. Alay ediyorlardı.*

Ö3: *İki arkadaşım bana kötü davranıyordu. Biz oyun oynadığımızda bu pistir, bununla oynamayın diyorlardı.*

Ö4: *Siz niye geldiniz, o okulda ne oluyor filan diyorlardı. Mesela şey diyorlardı, sizi istemiyoruz. Öyle dedikleri için biz de onlarla oynamıyoruz. Sizi sevmiyoruz, siz pisliksiniz filan diyorlardı.*

Ö7: *Arkadaşım vardı bir tane. O hep benimle dalga geçiyordu. Benim adım Zehra. O da benim adımla dalga geçip duruyordu.*

Ö8: *İlk geldiğimde bazı arkadaşlarım dalga geçti. Mesela diyor ki çirkinsin. Öyle dalga geçiyorlardı benle.*

3. olarak % 75 ile arkadaşları tarafından kabul edilmeme ve dışlanmaya maruz kalma gelmektedir. Öğrencilerden yine 6 tanesi bu sorunu dile getirmiştir. Katılımcıların bu konudaki görüşleri aşağıda verilmiştir.

Ö1: *Mesela orada değişik insanlar burada değişik. Mesela ilk geldiğimde herkesin beni arasına almayacağını düşünmüştüm. Bazıları, ben geldikten bir gün sonra bir arkadaşım daha geldi erkek, onlar bize iyi davranmadılar bize.*

Ö2: *Sınıfa girdiğimde niye geldin sen çık git diyorlardı. Beni kovuyorlardı.*

Ö3: *Orası daha güzeldi. Orada oyun oynuyorduk. Burada aralarına almıyorlar. Ben oynuyorum diğer arkadaşlarımla. Öbür kız geliyor cemre, diyor bunu çıkartın.*

Ö4: *Geldiğimde arkadaşlarım iyi davranmıyordu. Hep beni dışlıyordu. Ailesi kavga ediyor filan diyorlardı.*

Ö5: *Bazıları oldu mesela oynayabilir miyim diyordum. Hayır diyordu. Seni sevmiyoruz diyordu. Ben de dedim artık ben de sizi sevmiyorum.*

Ö8: *O zaman arkadaşlarım beni aralarına almıyordu. Onları tanımıyordum. Beraber oynayalım diyordum. Arkadaş olmak istiyordum.*

4. olarak % 62,5 ile çevresindeki öğrencilerde kavga küfürleşme vb. disiplin sorunlarına tanık olma gelmektedir. Öğrencilerden 5 tanesi bu sorunu yaşadıklarını ifade etmiştir. Katılımcıların bu konudaki görüşleri aşağıda verilmiştir.

Ö2: *Bazen sıkıntı yaşadım ama büyük arkadaşım vardı. Kavga edenleri durduruyordu. Beni dövmelerine izin vermiyorlardı. Kavga ediyorlardı birbirleriyle. Alay ediyorlardı.*

Ö3: *Evet (küfür) ediyorlar. O kız benle kavga ediyor Cemile. Çocuklar kavga ediyorlar sınıfta.*

Ö4: *Ben iki okul değiştirdiğim için burada bir okuluma gidiyordum. Bu okula da yeni geldim. Bu okulda da bazı arkadaşlarımın davranışları iyi, bazı arkadaşlarımın kötü. Benim hakkımda laf konuşuyorlar. Bazen arkadaşlarımla kavga ediyoruz.*

Ö6: *Okulda kavga edenleri görüyorum. Birbirlerine küfrediyorlardı, dövüyorlardı. Aralarında bir tartışma oluyordu. Küçük çocuklar da kavga ediyorlar bu okulda. Birinci sınıflar da birbirlerine vuruyorlar.*

Ö7: *Bir seferinde kavga etmiştik birisiyle. Onunla küstük. Biz ip atlarken gelmiş ipin içine girmişti. Neden giriyorsun dedim. O da bir şey demeden kaçıp gitmişti. Sonra onu görmüştüm. Ben merdivenden giderken beni itmişti. Az kala merdivene başım vuruyordu. Bu teneffüs değil başka teneffüs birisi bana küfür etmişti.*

5. olarak % 50 ile maddi sıkıntı nedeniyle ailesine yardım etmek zorunda kalma ve çalışmayı isteme gelmektedir. 8 öğrenciden 4 tanesi bu sorunu belirtmiştir. Katılımcıların bu konudaki görüşleri aşağıda verilmiştir.

Ö1: *Aileme katkıda bulunmak için çalışmak istedim de yaz tatilinde babama söyledim. Babam dedi sen küçüksün. Para kazanmak istedim. Babam eskiden muşta, motora biniyordu eşya taşıyordu. Onunla birlikte, ona yardım etmek için ben de gidiyordum.*

Ö3: *Annem 3'e kadar okumuş, babam ilkokulu okumuş. Kardeşlerim küçükler. En büyüğü benim. Biri 3'e gidiyor biri 2'ye. Babam çalışıyor her gün. Bazen eve gelmediği oluyor. Annem ev işi yapıyor. Evde çamaşırları yıkıyorum, bulaşıkları yıkıyorum. Çalışmayı düşünüyorum ama babam diyor yok sen oku.*

Ö4: *Annem bazen işe gidiyor. Babam çalışıyor sadece. Temizliğe gidiyor annem. Ben evde yardım ediyorum. Çalışmayı düşünüyorum.*

Ö5: *Çalışırım. Arada sırada babamın yanına gidip yardım ediyorum. Mesela çimento yapıyordum, duvar örüyordum.*

6. olarak aynı oranda % 50 ile yeni bir ortama geldiği için uyum sağlamakta sorun yaşama gelmektedir. 4 öğrenci bu sorunu söylemiştir. Katılımcıların bu konudaki görüşleri aşağıda verilmiştir.

Ö2: *Alışamadım. Şimdi biraz alıştım ama tam değil. Sınıfa gidince benim arkadaşım tanıdıktı. Benim amcamın oğluydu, beni koruyordu.*

Ö3: *(Buraya uyum sağlamakta sorun yaşadın mı?) Evet yaşadım. Orası daha iyiydi. Burası çok iyi değil.*

Ö6: *Arkadaşlarıma alışmamıştım. Öğretmenime alışmamıştım. O zaman puanlarım düşüktü. Şimdi alıştığım için biraz yükselmeye başladı.*

Ö8: *Arkadaşlarımı tanımakta biraz zorlandım. Öğretmeni tanımakta zorlandım. Okula alışamadım fazla.*

7. olarak % 37,5 ile ailesinin ekonomik sıkıntı yaşaması nedeniyle olumsuz etkilenme gelmektedir. 3 öğrenci bu sorunu ifade etmiştir. Katılımcıların bu konudaki görüşleri aşağıda verilmiştir.

Ö1: *Mesela test kitabı aldık da daha parasını veremedik.*

Ö2: *Babam zaten işte çalışıyor annem de evde. Ama annem diyor ben de çalışacağım. Evde iş yok destek olayım diyor.*

Ö8: *Bir babam çalışıyor. Bir ablam boş zamanlarında böyle dersi olmadığı zamanlarda hale gidiyor. Fazla maddi durumumuz yok diye alamıyorlar bazen İstanbul'daki abim alıyor bazen.*

8. olarak % 37,5 ile arkadaş çevresinde çekingenlik ve utangaçlık yaşama gelmektedir. 8 öğrenciden 3 tanesi bu kişisel sorunu yaşadıklarını dile getirmiştir. Katılımcıların bu konudaki görüşleri aşağıda verilmiştir.

Ö6: *Sınıfa ilk geldiğimde arkadaşlarım fazla bir şey demiyordu, konuşmıyordum arkadaşlarımla. Ondan sonra biraz aradan geçti onun için konuşmaya başladım yani. İlk önce utanıyordum.*

Ö7: *Ben çok utangaçtım. Hiç kimsenin adını bile bilmiyordum. Geldiğimde utanmıştım. Hem de derslerim kötü olmuştu.*

Ö8: *Fazla mesela çekingendim biraz da. Fazla oynayamıyordum arkadaşlarımla. İlk başta utandım. Yani böyle çekingenim biraz da. Çekindim arkadaş olmaya. Sonra arkadaş edindim.*

9. olarak % 25 ile okulda arkadaş edinemediği için yalnızlık yaşama gelmektedir. 2 öğrenci bu sorunu yaşadığını belirtmiştir. Katılımcıların bu konudaki görüşleri aşağıda verilmiştir.

Ö2: *Gelince buraları daha yeni görüyordum. Arkadaşlarım da yoktu zaten. Kimseyi tanımıyordum. Zaten evde de sıkılıyordum. Hep amcamın evine gidiyorduk tek. Sonra benim arkadaşlarım olunca arkadaşlarımla yanına gidiyorum.*

Ö5: *Yalnızlık yaşadım. Arkadaşlarım falan hiç olmadı.*

10. olarak % 12,5 ile ailesiyle sorun yaşayarak etkilenme gelmektedir. Öğrencilerden 1 tanesi ailesiyle sorun yaşadığını ifade etmiştir. Katılımcıların bu konudaki görüşleri aşağıda verilmiştir.

Ö4: *Bir yere gitmek istediğimde annem izin vermediği için sorun oluyor.*

11. olarak % 12,5 ile anne ve babanın kavga etmesi nedeniyle derslerinin olumsuz etkilenmesi gelmektedir. 1 öğrenci bu sorunu belirtmiştir. Katılımcıların bu konudaki görüşleri aşağıda verilmiştir.

Ö4: *Ailem de bazen kavga ettiği için annemle babam o yüzden derslerimi yapamıyordum.*

12. olarak % 12,5 ile babanın işi sebebiyle akşamları eve gelmediği için etkilenme gelmektedir. Katılımcıların bu konudaki görüşleri aşağıda verilmiştir.

Ö4: *Babam çalışıyor şu an. Eve gelmiyor akşamları. Babam işte olduğu için bazen konuşamıyoruz.*

Katılımcı öğrenciler daha önce öğrenim gördükleri okullarındaki öğretmen ve arkadaşlarını özlemektirler. Yeni okullarında arkadaşları tarafından dışlanmaları ve alay edilmeleri psikolojilerini olumsuz etkilemektedir. Bu durum öğrenciler arasında fiziksel ve sözlü şiddet içeren kavgalara neden olmaktadır. Ailedeki ekonomik sıkıntıları nedeniyle öğrencilerin çalışmak zorunda kalmaları ve uyum sorunu

yaşamaları onların akademik başarılarını olumsuz etkilemektedir. Anne babanın kavga etmesi ve babanın işi sebebiyle akşamları eve geç gelmesi için öğrencileri psikolojik olarak olumsuz etkilemektedir.

Öğrencilerin Okulla İlgili Yaşadıkları Eğitsel Sorunlar Hakkındaki Görüşleri

Bu probleme yanıt bulabilmek amacıyla öğrencilerin okulla ilgili yaşadıkları eğitsel sorunlara ilişkin görüşleri ile ilgili frekans ve % dağılımı belirlenmiştir. Tablo 4.'de elde edilen veriler görülmektedir.

Tablo 4. Öğrencilerin Okulla İlgili Yaşadıkları Eğitsel Sorunlara İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımı

Eğitsel Sorunlar	Ö1	Ö2	Ö3	Ö4	Ö5	Ö6	Ö7	Ö8	F	%
1)Okulda yapılan sosyal etkinliklere katılmama	√		√	√	√	√	√	√	7	87,5
2)Derslerde zorlanmaya başlayarak başarısının düşmesi							√	√	2	25
3)Anne babanın eğitim seviyesinin düşük olması nedeniyle derslerinde yardımcı olacak kimsenin olmaması		√							1	12,5
4)Arkadaşları tarafından dışlandığı için ödevlerini yapamama				√					1	12,5
5)Ailesinin çok fazla taşınması sebebiyle sık sık okul değiştirmek zorunda kalma				√					1	12,5
6)Ödevlerini unuttuğu için öğretmeniyle sorun yaşaması				√					1	12,5
7)Okulda arkadaşı olmadığı için yalnızlık yaşamasının derslerini olumsuz etkilemesi					√				1	12,5
8)Kardeş sayısı fazla olduğu için evde rahat bir ders çalışma imkanının olmaması					√				1	12,5
9)Anne ve babasının ayrı olması nedeniyle ders başarısının olumsuz etkilenmesi						√			1	12,5
10)Uyum problemi nedeniyle başarısızlık yaşama						√			1	12,5

Tablo 4.'e göre öğrencilerin okulla ilgili yaşadıkları eğitsel sorunları yorumlanırsa; ilk sırada % 87,5 ile okulda yapılan sosyal etkinliklere katılmama gelmektedir. 8 öğrenciden 7 tanesi bu sorunu dile getirmiştir. Katılımcıların bu konudaki görüşleri aşağıda verilmiştir.

Ö1: *Hayır katılmıyoruz. Bu okulda yarışmaya etkinliklere katılmadım. Ama Muş'ta kulübe katılmıştım. Burada nasıl katılacağımı bilmiyorum ki.*

Ö3: *Hayır. Hiç almıyorlar. Onlar almıyorlar. Ben istiyorum da.*

Ö4: *(Sosyal etkinliklerde görev alıyor musun?) Burada almadım hiç. Hiç yapmadılar.*

Ö5: *Hayır katılmadım.(sosyal etkinlikler)Yapılmıyor çünkü.*

Ö6: *Etkinliklere katılmıyorum fazla.*

Ö7: *Hayır katılmadım. Tiyatro bazen yapılıyor, resim de bazen yapılıyor ama katılmıyorum.*

Ö8: *Yok fazla katılmıyorum. Böyle şeyler yapılırsa da fazla görev düşmüyor fazla kişiye. Fazla da yapılmıyor. Görev düşmüyor bana da.*

2. olarak % 25 ile derslerde zorlanmaya başlayarak başarısının düşmesi gelmektedir. Öğrencilerden 2 tanesi göç ettikten sonra ders başarılarının düştüğünü belirtmiştir. Katılımcıların bu konudaki görüşleri aşağıda verilmiştir.

Ö7: *Biraz tembel gibi oldum. Bölme işlemlerinde bazı şeylere cevap veremedim.*

Ö8: *Yani bazı derslerde sorun yaşıyordum. Ödevlerimi yapmakta zorlanırken ablamdan yardım alıyorum.*

3. olarak % 12,5 ile anne babanın eğitim seviyesinin düşük olması nedeniyle derslerinde yardımcı olacak kimsenin olmaması gelmektedir. Katılımcıların bu konudaki görüşleri aşağıda verilmiştir.

Ö2: *Babam ilkokulu okumuş sonra gitmemiş. Ondan sonra annem de ilkokulu okumuş. Sonra gitmemiş okula. Ders çalışacağımız kimse yoktu.*

4. olarak aynı oranda % 12,5 ile arkadaşları tarafından dışlandığı için ödevlerini yapamama gelmektedir. Katılımcıların bu konudaki görüşleri aşağıda verilmiştir.

Ö4: *Derslerimde problem yaşadım arkadaşlarımla. Arkadaşlarım dışladığı için ödevlerimi yapamıyordum doğru düzgün.*

5. olarak % 12,5 ile ailesinin çok fazla taşınması sebebiyle sık sık okul değiştirmek zorunda kalma gelmektedir. Katılımcıların bu konudaki görüşleri aşağıda verilmiştir.

Ö4: *Eski evimizde kendi evimiz yoktu. Babaannemgilde kalıyorduk. Ondan önce de Kumluca diye bir yerde oturuyorduk. Oradan da taşındık. Babaannemgile eşyalarımızı koyduk. Sonra işte orada oturmaya başladık. Annemgil ev arıyordu. Sonra da buraya taşındık. Memnun değilim çünkü her tarafta değiştirdiğimiz için okullarımızı o yüzden. Arkadaşlarımı da özliyorum.*

6. olarak % 12,5 ile ödevlerini unuttuğu için öğretmeniyile sorun yaşaması gelmektedir. Katılımcıların bu konudaki görüşleri aşağıda verilmiştir.

Ö4: *Ben ders yapmadığımda, unuttuğumda ödevlerimi öğretmenim dövüyordu. Ödevlerimi bazen yapamıyordum, unutuyordum. Ben ödevimi unutsam öğretmen kızılıyordu.*

7. olarak % 12,5 ile okulda arkadaşı olmadığı için yalnızlık yaşamasının derslerini olumsuz etkilemesi gelmektedir. Katılımcıların bu konudaki görüşleri aşağıda verilmiştir.

Ö5: *Yalnızlık yaşadım. Arkadaşlarım yoktu. Çevrem yoktu. Eğitimim için kötü oldu. Arkadaşlarımdan kaynaklanıyor. Arkadaşlarımı özlediğim için ders çalışamıyorum.*

8. olarak % 12,5 ile kardeş sayısı fazla olduğu için evde rahat bir ders çalışma imkânının olmaması gelmektedir. Katılımcıların bu konudaki görüşleri aşağıda verilmiştir.

Ö5: *5 kardeşim var. Evde 7 kişiyiz. Evde odam yok. Kardeşlerimle birlikte ders çalışıyoruz.*

9. olarak % 12,5 ile anne ve babasının ayrı olması nedeniyle ders başarısının olumsuz etkilenmesi gelmektedir. Katılımcıların bu konudaki görüşleri aşağıda verilmiştir.

Ö6: *Annem babamla yaşamak isterdim. Benim için o sıkıntı oluyor. Özliyorum. Annem Şanlıurfa da babam da Edirne de. Ayrıldılar. Özlediğimde fazla ödev yapamıyorum. Ödeve kafamı veremiyorum. O yüzden düşük puan alıyorum. Onlar ayrı olmasa daha iyi olurdu mesela ödevlerim. Daha çalışkan olurum. Üzülüyorum. Ders başarımla fazla düşüyor üzülüyüm zaman.*

10. olarak % 12,5 ile uyum problemi nedeniyle başarısızlık yaşama gelmektedir. Katılımcıların bu konudaki görüşleri aşağıda verilmiştir.

Ö6: *İlk geldiğimde alışamamıştım. Derslerimi fazla şey yapamıyordum. Yanlış oluyordu. Öğretmen kızarıyordum.*

Katılımcı öğrenciler okulda yapılan sosyal etkinliklere katılamadıkları ve arkadaşları tarafından dışlandıkları için eğitsel başarıları düşmektedir. Anne babanın eğitim seviyesi düşük olduğu için öğrenciler ev ödevlerinde aileden yardım alamamaktadır. Aileler çok fazla taşınma sorunu yaşadıkları için öğrenciler sık sık okul değiştirmek zorunda kalmaktadır. Kardeş sayısının fazla olması ve anne babanın ayrı olması ve uyum problemi gibi sorunlar öğrencilerin ders başarısını olumsuz etkilemektedir.

Öğrencilerin Öğrenim Gördükleri Okulun Avantaj ve Dezavantajları Hakkındaki Görüşleri Öğrencilere Göre Öğrenim Gördükleri Okulun Avantajları

Bu probleme yanıt bulabilmek amacıyla öğrencilerin öğrenim gördükleri okulun avantajları hakkındaki görüşleri ile ilgili frekans ve % dağılımı belirlenmiştir. Tablo 5.'de elde edilen veriler görülmektedir.

Tablo 5. Öğrencilerin Öğrenim Gördükleri Okulun Avantajları Hakkındaki Düşüncelerine İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımı

Avantajlar	Ö1	Ö2	Ö3	Ö4	Ö5	Ö6	Ö7	Ö8	F	%
1)Okula geldikten sonra ders başarısının artması	√	√	√	√		√		√	6	75
2)Öğretmenlerin daha çalışkan ve düzenli olması		√	√	√		√		√	5	62,5
3)Öğrencilerde kavga ve küfürleşme gibi disiplin sorunlarının daha az olması	√	√	√			√			4	50
4)Okulun donanımının daha iyi olması	√	√			√	√			4	50
5)Arkadaş çevresinin daha iyi ve başarılı olması		√				√	√		3	37,5
6)Okulun eve daha yakın olması	√		√						2	25
7)Daha düzenli ve imkânları olan bir okulda okuyabilme							√	√	2	25
8)Okulda farklı derslere girecek branş öğretmenlerinin olması			√			√			2	25
9)Okulun bulunduğu şehir dolayısıyla hava şartlarının daha iyi olması	√								1	12,5
10)Okulun daha fazla yardımcı kitap sağlaması	√								1	12,5
11)Öğretmenlerin daha tecrübeli olması		√							1	12,5
12)Ders çalışmaya daha çok vakit ayırabilme imkânı		√							1	12,5
13)Okulda sosyal faaliyetlerin daha fazla olması		√							1	12,5
14)Okulda birleştirilmiş sınıfta öğrenim görmeme			√						1	12,5

Tablo 5.'e göre öğrencilerin öğrenim gördükleri okulun avantajları hakkındaki görüşleri yorumlanırsa; ilk sırada % 75 ile okula geldikten sonra ders başarısının artması gelmektedir. Katılımcıların bu konudaki görüşleri aşağıda verilmiştir.

Ö1: Mesela orda deneme sınavları az oluyordu. Sınavlarda ikinci, üçüncü oluyordum. Ama burada deneme sınavlarında, bu yıl 4. sınıfta 2 deneme sınavı yaptık. Deneme sınavlarının ikisinde de birinci oldum. Orda az oluyordu deneme sınavları. Başarım arttı burada.

Ö2: Buraya gelince derslerim daha iyi oldu. Orada imkânlarım azdı. Ders de çok çalışamıyordum. Ama burada imkânlarım daha çok var.

Ö3: Derslerim iyi oldu buraya gelince.

Ö4: Benim orada başarım yoktu. Burada arttı. Derslerim buraya gelince daha iyi oldu. Orada daha kötüydü.

Ö6: *Orada 1. sınıftan başlamıştım. Aynı öğretmenleydim. Burada öğretmen değişince şey oldu yani. Notlarım etkilendi. Notlarım arttı. Orada kitap okumamamdan olabilir. Orada az okuyordum. Okumak istemiyordum. Ama burada daha çok istiyorum.*

Ö8: *Burada çok iyi öğrendim. Başarımla arttı. Daha iyi oldu benim için. Orada fazla ders çalışmıyordum. Notlarımın hepsi düşüktü. Buraya geldim baya bir arttı. Burada yaptığımız hiç bir şeyi orada öğretmediler. Burada daha yeni öğreniyorum.*

2. olarak % 62,5 ile öğretmenlerin daha çalışkan ve özenli olması gelmektedir. 8 öğrenciden 5 tanesi bu avantajı ifade etmiştir. Katılımcıların bu konudaki görüşleri aşağıda verilmiştir.

Ö2: *Bizim orada çok ders anlatmıyorlardı. Öğretmenler hiç kendini çocuklara ders vermiyorlardı. Ödev az veriyorlardı. Bazen vermiyorlardı. Buradakilerin bilgisi daha fazla. (...) Oradaki öğretmenler uzaktan geliyorlardı oraya. Derse geç kalıyorlardı. Bazen yetişiyorlardı bazen yetişmiyorlardı.*

Ö3: *Orada hiçbir şey bize öğretmediler. Öğretmenler ders yapıyordu ama birazları gidiyordu, gelmiyordu. İşte okul yıkılıyordu deprem olduğu için ya. Sel geldi okul yıkıldı. Yeni başladılar. Deprem olduğu için dersler boş geçiyordu. Depremden önce birazları yapıyordu, birazları yapmıyordu, gidiyordu, gelmiyordu. Buradaki öğretmenler daha iyi. İyi öğretiyorlar bize. İyi davranıyorlar. Oradaki okul hiç bize iyi ders vermiyorlardı.*

Ö4: *Burada öğretmenim daha iyi. O yüzden dersleri daha iyi anlatıyor. Orada öğretmenimiz oyun oynattırıyordu. Biz de oynamıyorduk. Hikâye falan okuyorduk.*

Ö6: *Oradakiler fazla bir şey anlatmıyor. Ama buradakiler daha fazla anlatıyor. Burada fazla ders yapıyorlar.*

Ö8: *Yani başka bir öğretmenden başka bir öğretmene geçtim. Orada biraz farklı zayıf anlatıyorlardı. Öğretmenler bana düşkünlük göstermiyordu. Buraya geldim mesela çevrem daha iyi. Öğretmenler daha iyi.*

3. olarak % 50 ile öğrencilerde kavga ve küfürleşme gibi disiplin sorunlarının daha az olması gelmektedir. Katılımcıların bu konudaki görüşleri aşağıda verilmiştir.

Ö1: *Orada okuldaki öğrenciler nasıl diyeyim böyle küfürlü konuşuyorlardı. Ama burada daha az yani. Orada daha çoktu. Kavga orada çok ediyorlardı.*

Ö2: *Oradakiler biraz kötüydü. Buradakiler ama iyiler. Orada küfür ediyorlardı. Birbirini dövüyorlardı. Kavga ediyorlardı. Burada da biraz kavga ediyorlar ama çok değil. Öğretmenlere bazen kötü söz söylüyorlardı. Şimdi burada gördüğüm azdır ama köyde çok yapıyorlardı.*

Ö3: *Orada öğretmenle çok kavga ediyorlardı. İki öğretmen vardı, kardeşti. Öğretmen çocuktan daha büyüktü. Çocuk geliyordu, öğretmeni dövüyordu. Sonra kardeşi geliyordu, kavga çıkıyordu. Öğretmenin kardeşi servisteydi öğrencileri getirip götürüyordu. Orada ne oldu bilmiyorum kavga ettiler. Çocuklar kendi aralarında kavga ediyordu.*

Ö6: *Oradakiler fazla kavga ediyorlardı. Oradakiler fazla küfrediyorlardı. Birbirlerine fazla vuruyorlar. Buradakiler fazla vurmuyor, tartışıyorlar.*

4. olarak % 50 ile okulun donanımının daha iyi olması gelmektedir. Katılımcıların bu konudaki görüşleri aşağıda verilmiştir.

Ö1: *Orada bilgisayar görmedim ben hiç. Orda sadece masa vardı. Tenis masası. Orda eskiden oynanmış. Ben ordayken hiç görmedim oynandığını. Masa tenisi oynayamıyorduk. Ama burada oynayabiliyoruz.*

Ö2: *Oralarda oyun, bilgisayarlar yoktu. Buranın imkânları hem daha iyi. Orda hiç şey yoktu ama burada var. İnternet yoktu. Ama burada var.*

Ö5: *Mesela orası çok daha düşük bir okuldu. Burası biraz daha yüksek bir okul. Mesela orada öğretmenler odası yok. Yağmur yağınca istiklal marşı ve andımız için yer yok. Sınıflar çok az. Bilgisayar bir taneydi okul içinde.*

Ö6: *Oranın okulu daha küçüktü. Sınıflar fazlaydı. Burada biraz daha az.*

5. olarak % 37,5 ile arkadaş çevresinin daha iyi ve başarılı olması gelmektedir. Katılımcıların bu konudaki görüşleri aşağıda verilmiştir.

Ö2: *Bizim orası eğitimsizdi. Okuldaki çocuklar eğitimsizdi. Kafaları hep oyundaydı. Eve gidiyorlardı, çantaları atıp gidip oynuyorlardı. Burada hem okulun şeyi daha iyidir hem de daha iyi ders çalışabiliyoruz. Burada öğrenebiliyoruz.*

Ö6: *Arkadaşlarımdan olabilir herhalde. Orada anlatıyorlar ama oranın öğrencileri fazla şey değil, dinlemiyorlar. Öyle olunca da sınıfımız düşük oluyordu, tembelleğe gidiyordu.*

Ö7: *Öbür mahallede benimle hiç kimse oynamazdı. Ama bu mahallede oynuyorlar.*

6. olarak % 25 ile okulun eve daha yakın olması gelmektedir. Katılımcıların bu konudaki görüşleri aşağıda verilmiştir.

Ö1: *Orada okula gidiş çok zor oluyordu. Yürüyerek gidiyorduk. Uzaktı okul. Biz gidiyorduk. Orada köprü vardı, dere vardı. Köprüden geçiyorduk. Okula gitmek zor oluyordu. Burada yakın eve okul.*

Ö3: *Orada okul uzaktı arabayla gidiyorduk. Burada yakın.*

7. olarak % 25 ile daha düzenli ve imkânları olan bir okulda okuyabilme gelmektedir. Katılımcıların bu konudaki görüşleri aşağıda verilmiştir.

Ö7: *Öbür okulumuzda böyle düzen yoktu. Sıralar düzdü böyle değildi.*

Ö8: *Burada daha iyi ders çalışıyorum. Ablam burada daha iyi okul okuyor. Oradaki okulumuz biraz kötüydü. Mesela müdürler fazla bir şey yapmıyordu. Ablamla mesela müdür yardımcısının bir kavgası vardı. Boşu boşuna bize bağırıyorlardı. Burada çok iyi, eğitim iyi.*

8. olarak % 25 ile okulda farklı derslere girecek branş öğretmenlerinin olması gelmektedir. Katılımcıların bu konudaki görüşleri aşağıda verilmiştir.

Ö3: *Oradaki Van'daki okulda bize Türkçe'den, Fen'den bir öğretmen tek geliyordu. Yani işte değişik değişik olmuyordu. Burada oluyor.*

Ö6: *Orada İngilizceci yoktu, burada var.*

9. olarak % 12,5 ile okulun bulunduğu şehir dolayısıyla hava şartlarının daha iyi olması gelmektedir. Katılımcıların bu konudaki görüşleri aşağıda verilmiştir.

Ö1: *Mesela orada kış vardı, kar vardı. Kar çok yağıyordu. Buradaki yaşantı daha kolay oraya göre. Mesela orada şartlar zor. Kar çok yağıyor okula giderken.*

10. olarak % 12,5 ile okulun daha fazla yardımcı kitap sağlaması gelmektedir. Katılımcıların bu konudaki görüşleri aşağıda verilmiştir.

Ö1: *Orada da test kitabı veriyorlardı ama burada daha fazla vermeye başladılar.*

11. olarak % 12,5 ile öğretmenlerin daha tecrübeli olması gelmektedir. Katılımcıların bu konudaki görüşleri aşağıda verilmiştir.

Ö2: *Oradakiler daha gençti, bilmiyorlardı. Ama buradakiler daha biliyorlardı. Onlar daha yeni öğretmen olmuştu. Buradakilerin bilgisi daha fazla. Zaten babam dedi gideceğiz. Oradakiler dedi daha yeni öğretmen olmuşlar, bir şey bilmiyorlar dedi. Taşınacağız dedi. Orada daha iyi eğitim var dedi.*

12. olarak % 12,5 ile ders çalışmaya daha çok vakit ayırabilme imkânı gelmektedir. Katılımcıların bu konudaki görüşleri aşağıda verilmiştir.

Ö2: *Orada yardım ediyordum. Hayvanları suya götürüyordum. Yem veriyordum hayvanlara. Bahçeleri suluyorduk. Keçi, inek vardı ve kuzu, koyun vardı. Biz babamla onları tarlaya götürüp orada yeşillik vardı. Yeşillik yiyordu. Sonra biz de tarlanın domateslerini suluyorduk. Ben de tarlaya gidiyordum onları suluyordum. Sonra bir daha gidiyorduk. Bu benim dersimi etkiliyordu. Vaktimi alıyordu ve çok öğrenemiyordum orada. Burada sadece okula gelip gidiyorum, ders çalışıyorum. Burada daha çok çalışıyorum ve başarılı oluyorum.*

13. olarak % 12,5 ile okulda sosyal faaliyetlerin daha fazla olması gelmektedir. Katılımcıların bu konudaki görüşleri aşağıda verilmiştir.

Ö2: *Satranca gidiyorum. Daha yeni oyunlar öğretecek öğretmenimiz bize. Orada katılmıyordum. İmkânlar azdı.*

14. olarak % 12,5 ile okulda birleştirilmiş sınıfta öğrenim görmeme gelmektedir. Katılımcıların bu konudaki görüşleri aşağıda verilmiştir.

Ö3: *Yeni bir öğretmen gelmişti. Biz orada iki sınıf okuyorduk. Bir öğretmen iki sınıfa ders veriyordu. Burada tek sınıfız.*

Katılımcı öğrencilere göre öğrenim gördükleri okul eski okullarına göre daha donanımlıdır. Öğrenciler yeni öğretmenlerinin daha çalışkan, tecrübeli ve özenli olduğunu ifade etmişlerdir. Okulda farklı derslere girecek branş öğretmenleri bulunmaktadır. Öğrencilerin yeni arkadaş çevresi daha iyi ve başarılıdır. Öğrenciler okulun eve daha yakın olması ve daha düzenli, imkânları olan bir okulda okuyabilme gibi avantajları dile getirmişlerdir. Okulda öğrencilere yönelik daha fazla yardımcı kitap sağlanmakta ve daha çok sosyal faaliyetler yapılmaktadır. Öğrenciler öğrenim gördükleri okulda eski okullarındaki gibi birleştirilmiş sınıfta eğitim görmediklerini belirtmişlerdir.

Öğrencilere Göre Öğrenim Gördükleri Okulun Dezavantajları

Bu probleme yanıt bulabilmek amacıyla öğrencilerin öğrenim gördükleri okulun dezavantajları hakkındaki görüşleri ile ilgili frekans ve % dağılımı belirlenmiştir. Tablo 6.'da elde edilen veriler görülmektedir.

Tablo 6.'ya göre öğrencilerin öğrenim gördükleri okulun dezavantajları hakkındaki görüşleri yorumlanırsa; ilk sırada % 50 ile arkadaş çevresinde kavga, küfürleşme vb. disiplin sorunlarının fazla olması gelmektedir. 8 öğrenciden 4 tanesi bu dezavantajı belirtmiştir. Katılımcıların bu konudaki görüşleri aşağıda verilmiştir.

Ö2: *Kavga ediyorlar birbirleriyle. Tekme tokat atıyorlardı birbirlerine. Taş atıyorlardı.*

Ö4: *Arkadaşlarım orada çok iyiydi burada bazıları iyi bazıları kavga ediyor. Küfür de ediyor. O yüzden bazılarıyla oynamıyorum.(...) En çok da büyükler yapıyor kavgaları. Birbirlerine küfür ediyorlar.*

Ö5: *Mesela eski arkadaşlarım hiç küfür etmezlerdi ama bunlar çok küfürler ediyorlar. Herkese ediyorlar. Hemen küfre başlıyorlar. Mesela birisi onlara çarptı mı, küfür etti mi öğretmenlere falan söylemiyorlar. Direkt gidip kendileri dövüyorlar.(...) Burada bütün beşler altılar, dörtler, üçler hepsi kaçıp gittiler. Dedik noldu noldu. Geçen hafta küfür etmişler. Darmadağın etmişler ikinci sınıfı, gitcez dövcez onları dediler. Bana ne ne yaparsanız yapın dedim ben. Duvarların üstünden atlayıp gidiyorlardı. Ama dayak yiyip geliyorlardı.*

Ö8: *Eski okulumda hiç böyle bir şey yoktu. Kavgalar baya oluyor. Mesela arkadaşım yere düşüyor. O kalkıyor başka kişiyi dövüyor. Birbirlerine küfür söylüyorlar. Derste birbirlerine hiç saygı duymuyorlar mesela. Büyük sınıflar çok küfür ediyorlar. Kürtçe konuşuyorlar. Onlara kimse karışmıyor.*

Tablo 6. Öğrencilerin Öğrenim Gördükleri Okulun Dezavantajları Hakkındaki Düşüncelerine İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımı

Dezavantajlar	Ö1	Ö2	Ö3	Ö4	Ö5	Ö6	Ö7	Ö8	F	%
1)Arkadaş çevresinde kavga, küfürleşme vb. disiplin sorunlarının fazla olması		√		√	√			√	4	50
2)Okula ilk geldiği zamanlar akademik başarısının düşmesi				√	√	√	√		4	50
3)Arkadaşlık ilişkilerinin kötü olması			√		√				2	25
4)Yaşadığı ortamın değişmesinin olumsuz etkisi	√								1	12,5
5)Okulda donanım olarak bazı eksikliklerin olması			√						1	12,5
6)Okulda arkadaş edinememe				√					1	12,5
7)Okulda ve okul çevresinde madde bağımlısı öğrenci ve grupların olması				√					1	12,5
8)Öğretmene uyum sağlayamama					√				1	12,5
9)Arkadaş çevresinin daha farklı yapıda olması							√		1	12,5
10)Akrabasının evinde yaşamının olumsuz etkisi								√	1	12,5

2. olarak % 50 ile okula ilk geldiği zamanlar akademik başarısının düşmesi gelmektedir. 4 öğrenci bu dezavantajı dile getirmiştir. Katılımcıların bu konudaki görüşleri aşağıda verilmiştir.

Ö4: Derslerimi etkiledi ilk başlarda buraya gelmem. Kendimi etkiledi. O okuldan ayrıldığımda çok üzülüm.

Ö5: Derslerim biraz kötü oldu. İki dersim kötü durumda. Abimin de dersleri kötü.

Ö6: Kötü oldu. İlk geldiğimde başarıım düştü. Ama daha sonra birazcık yükseldi. İlk geldiğimde buraya düşüktü.

Ö7: Okul başarıım azaldı. Buraya geldim azaldı yer değiştirdiğimizden, başka bir okula geldiğimden, başka bir eve taşındığımızdan. Derslerimi etkiledi. Öbür okulumda derslerim çok güzeldi. Okumam çok güzeldi. Çok çalıştım. Ama buraya geldim biraz değiştim. Taşındığımda okul değişiyor, öğretmenler değişiyor ondan olabilir.

3. olarak % 25 ile arkadaşlık ilişkilerinin kötü olması gelmektedir. Katılımcıların bu konudaki görüşleri aşağıda verilmiştir.

Ö3: Van'daki arkadaşlarım daha iyiydi. Buradaki arkadaşlarım bana hiç iyi davranmıyorlar. İşte kötü davranıyorlar. Biri benim yanıma gelirse işte gitme onun yanına diyorlar. Orada oynuyorduk.

Ö5: Arkadaşlarım daha iyiydi orada. Arkadaşlarımla samimiydim. Her gün oyun oynuyordum. Burada arkadaşlarım, çevrem kötüydü. Hiç arkadaşım yoktu. Evde oturup kalıyordum.

4. olarak % 12,5 ile yaşadığı ortamın değişmesinin olumsuz etkisi gelmektedir. Katılımcıların bu konudaki görüşleri aşağıda verilmiştir.

Ö1: Oradaki evimiz tek katlıydı. Orada çimenler vardı. Beton değildi.

5. olarak % 12,5 ile okulda donanım olarak bazı eksikliklerin olması gelmektedir. Katılımcıların bu konudaki görüşleri aşağıda verilmiştir.

Ö3: Orada bilgisayar vardı ama biz bilgisayarla oynayamıyorduk. Sadece film izliyorduk. Burada da kullanamıyoruz.

6. olarak % 12,5 ile okulda arkadaş edinememe gelmektedir. Katılımcıların bu konudaki görüşleri aşağıda verilmiştir.

Ö4: Burada bir tane arkadaşım oldu. Orada bir sürü arkadaşım olmuştü.

7. olarak % 12,5 ile okulda ve okul çevresinde madde bağımlısı öğrenci ve grupların olması gelmektedir. Katılımcıların bu konudaki görüşleri aşağıda verilmiştir.

Ö4: Görüyoruz. Eski okulumun orada uyuşturucu veriyorlarmış. Burada da sigara oluyor. Okul dışında kişiler oluyor. Çocuklara çağırıyorlar, çağırıyorlar. Sonra gidiyorlar.

8. olarak % 12,5 ile öğretmene uyum sağlayamama gelmektedir. Katılımcıların bu konudaki görüşleri aşağıda verilmiştir.

Ö5: Orda okusam daha iyi olurdu. Öğretmenlerim daha iyiydi. Öğretmenler çok iyiydi orada. Ablaların öğretmeni mesela çok iyi bir öğretmendi. Benim ablama bile kez saat aldı. Mesela televizyona bile çıkartıyordu ağabeylerimi ablalarımı.

9. olarak % 12,5 ile arkadaş çevresinin daha farklı yapıda olması gelmektedir. Katılımcıların bu konudaki görüşleri aşağıda verilmiştir.

Ö7: Evimizle öbür evimiz değişiyor. Başka bir eve geliyoruz. Mesela öbür arkadaşlarım bazen bana hediyeler alıyordu. Burada hediye alanı filan görmedim.

10. olarak % 12,5 ile akrabasının evinde yaşamının olumsuz etkisi gelmektedir. Katılımcıların bu konudaki görüşleri aşağıda verilmiştir.

Ö8: Yerleşemedik. Bir de buraya geldiklerinde babamgil hiçbir şey getirmemişti. Teyzemlerde kalıyorlardı. Geldik biraz zorlandık.

Katılımcı öğrenciler öğrenim gördükleri okulun dezavantajlarıyla ilgili görüşlerini genel olarak şu şekilde ifade etmektedir: Öğrenciler öğrenim gördükleri okullarda, kavga, küfürleşme vb. disiplin sorunlarının fazla olduğunu ifade etmektedir. Yaşadığı ortamın değişmesi, arkadaş çevresinin daha farklı yapıda olması ve arkadaşlık ilişkilerinin kötü olması nedeniyle öğrencilerin okula geldiği ilk zamanlarda akademik başarısı düşmektedir. Öğrencilerin akademik başarısının düşmesi onları hem eğitsel açıdan hem de psikolojik açıdan olumsuz bir şekilde etkilemektedir. Okulda donanım olarak bazı eksiklikler bulunmaktadır. Okulda ve okul çevresinde madde bağımlısı öğrenci ve çeşitli grupların olması öğrencileri olumsuz etkilemektedir. Öğrenciler yeni öğretmenlerine uyum sağlamakta sorun yaşamaktadır. Bir akrabasının evinde yaşamak zorunda kalmak öğrencileri olumsuz olarak etkilemektedir.

Sonuç Tartışma ve Öneriler

Sonuç ve Tartışma

Öğrencilerin göç etme sebepleri yorumlandığında; babanın iş bulma ve çalışma düşüncesi öğrencilerin çoğu tarafından dile getirilmiştir. Ayrıca öğrenciler daha iyi eğitim alma imkânı, yaşadığı yerde deprem olması ve anne ve babanın ayrı olması nedeniyle akrabasının yanına yerleşme gibi sebepleri söylemişlerdir.

Öğrencilerin okulla ilgili yaşadıkları kişisel sorunları yorumlanırsa; öğrenciler akrabalarını ve eski okulundaki arkadaş ve öğretmenlerini özlediği için olumsuz etkilenmektedir. Arkadaşları tarafından alay edildiği için psikolojik olarak olumsuz etkilenme, arkadaşları tarafından kabul edilmeme ve dışlanmaya maruz kalma, çevresindeki öğrencilerde kavga küfürleşme vb. disiplin sorunlarına tanık olma sorunlarının yoğunlukta olması Öngören vd.'nin (2017) araştırması ile örtüşmektedir. Araştırmada öğretmenler, göç yaşayan çocuklarda dil ve iletişim problemleri, gerginlik-şiddet-stres, diğer öğrencilerle anlaşamama ve dışlanma, kültür farklılığı, yalnız ve içe kapanık olma gibi sorunları en çok gözlemledikleri problemler olarak ifade etmiştir.

Maddi sıkıntı nedeniyle ailesine yardım etmek zorunda kalma ve çalışmayı isteme, yeni bir ortama geldiği için uyum sağlamakta sorun yaşama sorunları öğrencilerin yarısı tarafından belirtilmiştir. Öğrencilerin çalışması sorunu Küçükali ve Özdemir'in (2018) çalışmasında da ortaya çıkmıştır. Çalışmaya göre; 72 öğrenci çevrelerinde çalışan çocukların olduğu belirtmiştir. Öğrenciler ailesinin ekonomik sıkıntı yaşaması nedeniyle olumsuz etkilenme, arkadaş çevresinde çekingenlik ve utangaçlık yaşama, okulda arkadaş edinemediği için yalnızlık yaşama, ailesiyle sorun yaşayarak etkilenme, anne ve babanın kavga etmesi nedeniyle derslerinin olumsuz etkilenmesi, babanın işi sebebiyle akşamları eve gelmediği için etkilenme gibi kişisel sorunları söylemişlerdir.

Öğrencilerin dile getirdiği kişisel sorunlardan arkadaşları tarafından alay edildiği için psikolojik olarak olumsuz etkilenme, arkadaşları tarafından kabul edilmeme ve dışlanmaya maruz kalma, çevresindeki öğrencilerde kavga küfürleşme vb. disiplin sorunlarına tanık olma sorunları Nar'ın (2008) araştırmasını desteklemektedir. Araştırmada göçle gelen öğrencilerin arkadaşları tarafından alaya alındıklarını belirtmesi, kılık kıyafetlerinden, fiziksel özelliklerinden ve konuşma tarzlarından dolayı alaya maruz kalmaları ve öğrencilerin akranlarının kavgacı olduğunu, küfür ettiğini ve bundan rahatsızlık duyduklarını belirtmeleri bu araştırma ile benzer sonuçları ortaya koymaktadır.

Öğrencilerin okulla ilgili yaşadıkları eğitsel sorunları olarak okulda yapılan sosyal etkinliklere katılmama sorununun öğrencilerin tamamına yakını tarafından söylendiği görülmektedir. Küçükali ve Özdemir'in (2018) yaptığı araştırmada öğrencilerin %20'si eğlenceli, keyifli zaman geçirebilecekleri bir eğitim ortamı, %10'u (36) ders dışı etkinliklerin artırılmasını, %5'i (18) ise diğer etkinliklerin yer aldığı bir eğitim verilmesini istediklerini belirtmiştir. Çalışmada bu probleme yönelik olarak, özellikle okullarımızda çocukların sosyal hayatını kolaylaştıracak etkinlikler düzenleyerek, onların sokaklarda kötü alışkanlıklar edinmelerini engelleyici tedbirlerin alınması önerisi getirilmiştir.

Anne babanın eğitim seviyesinin düşük olması ve derslerinde yardımcı olacak kimsenin olmaması nedeniyle öğrencilerin başarısı düşmektedir. Öğrenciler, ailesinin çok fazla taşınması sebebiyle sık sık okul değiştirmek zorunda kalmaktadır. Ayrıca öğrenciler ödevlerini unuttuğu için öğretmeniyle sorun yaşamasının ve okulda arkadaşı olmadığı için yalnızlık yaşamasının derslerini olumsuz etkilediğini belirtmiştir. Göç yaşamış öğrenciler kardeş sayısı fazla olduğu için evde rahat bir ders çalışma ortamının olmamasının, anne ve babasının ayrı olmasının ve çeşitli uyum problemlerinin eğitsel sorunlara yol açtığını belirtmişlerdir.

Karakuş'un (2006) araştırmasına göre göç alan bölgelerde çocukların evlerinde derslerine yardım alamaması bulgusuyla bu araştırmanın anne babanın eğitim seviyesinin düşük olması nedeniyle öğrenciye derslerinde yardımcı olacak kimsenin olmaması bulgusu birbirini desteklemektedir. Yine köyden gelen çocukların ailelerinde anne babanın okuma-yazma bilmemesinin çocuğa yardımcı olamamasına neden olması bulgusu da bu araştırmada aynı şekilde ortaya çıkmaktadır.

Öğrencilere göre okudukları okulun avantajları yorumlanırsa; öğrencilerin çoğunun okula geldikten sonra ders başarısının artması, öğretmenlerin daha çalışkan ve özenli olması düşüncesinde oldukları görülmektedir. Daha sonra öğrencilerde kavga ve küfürleşme gibi disiplin sorunlarının daha az olması, okulun donanımının daha iyi olması, arkadaş çevresinin daha iyi ve başarılı olması, okulun eve daha yakın olması, daha düzenli ve imkânları olan bir okulda okuyabilme, okulda farklı derslere girecek branş öğretmenlerinin olması gibi avantajları dile getirmişlerdir. Okulun bulunduğu şehir dolayısıyla hava şartlarının daha iyi olması, okulun daha fazla yardımcı kitap sağlama, öğretmenlerin daha tecrübeli olması, ders çalışmaya daha çok vakit ayırabilme imkânı, okulda sosyal faaliyetlerin daha fazla olması, okulda birleştirilmiş sınıfta öğrenim görmeme gibi avantajlar öğrenciler tarafından belirtilen diğer avantajlardır.

Öğrencilere göre okudukları okulun dezavantajları yorumlanırsa; arkadaş çevresinde kavga, küfürleşme vb. disiplin sorunlarının fazla olması, okula ilk geldiği zamanlar akademik başarısının düşmesi gibi dezavantajların öğrencilerin yarısı tarafından ifade edildiği ortaya çıkmaktadır. Ayrıca öğrenciler diğer dezavantajları arkadaşlık ilişkilerinin kötü olması, yaşadığı ortamın değişmesinin olumsuz etkisi, okulda donanım olarak eksikliklerin olması, okulda arkadaş edinememe olarak ifade etmişlerdir. Öğrenciler okulda

ve okul çevresinde madde bağımlısı öğrenci ve grupların olması, öğretmene uyum sağlayamama, arkadaş çevresinin farklı yapıda olması, akrabanın evinde yaşamının onları olumsuz olarak etkilediğini belirtmişlerdir.

Öneriler

1. Öğrencilerin çoğu alay edilme, dışlanma gibi sorunlar yaşamaktadır. Öğrencilere her bireyin eşit olduğu anlatılarak empati kurmaları sağlanmalıdır. Ayrıca sevgi, saygı, hoşgörü gibi değerleri kazandırmak için sınıf içinde sınıf öğretmenleri okul genelinde ise rehber öğretmenler tarafından etkinlikler düzenlenmelidir.

2. Öğrenci başarısı okullarda istenilen düzeyde değildir. Özellikle göçle gelen öğrencilerin akademik başarısı düşüktür. Bu öğrencilere yönelik uyum programları yapılmalıdır. Bununla birlikte ücretsiz kurslar açılarak bu öğrenciler desteklenmelidir. Maddi durumu yeterli olmayan öğrenciler için üst kurumlar kurslar için ek kaynak (kitap) sağlayabilir.

3. Öğrenci başarısını arttırmak için öncelikle onları bilgilendirme, güdüleme çalışmaları yapılmalıdır. Öğrencilerin pek çoğu kendi köylerinden hiç çıkmadıkları için hayatı tanımamaktadır ve imkanları görememektedir. Öğrenciler için çeşitli geziler düzenlenerek ufukları genişletilmeli, eğitim alabilecekleri kurumlar, yerler tanıtılmalıdır. Öğrencileri güdülemek amaçlı sınıflar arası bilgi yarışmaları düzenlenebilir.

4. Öğrenci başarısının artırılması için rehberlik hizmetleri bu okullarda çalışmalarını arttırmalıdır. Rehberlik hizmetleri öğrencileri bilgilendirme ve güdüleme çalışmaları yapmalıdır. Ayrıca velileri de bilgilendirerek onları çocuklarının eğitimiyle ilgilenmeye teşvik etmeye çabalamalıdır.

5. Okullarda öğrenciler arasında seviye farkı vardır. Özellikle ilkökul eğitiminde yeterli bilgi seviyesine ulaşamayan ve okuma yazma öğrenemeyen öğrenciler için yetiştirme kursları açılabilir.

6. Göç yaşamış öğrencilerin ailesinin kalabalık olması nedeniyle evde ders çalışma ortamı yoktur. Bu sorunun çözümü için veliler çocuk sayısı konusunda bilinçlendirilmelidir. Farklı kurumlarla da işbirliği yapılarak ailelere seminerler verilebilir. Böylece göç yaşamış ailelerin bakabileceği kadar çocuk yapması sağlanabilir.

7. Göç yaşayan ailelerin eğitim seviyesi düşüktür. Özellikle annelerin birçoğu okuma yazma bilmemektedir. Bu velilere yönelik olarak okuma yazma kursları açılmalıdır. Böylece onların çocuklarına ders ve ödevlerde yardımcı olması da sağlanabilir.

8. Göç bölgesinde bulunan okullarda rehber öğretmenler göçle gelen ve risk altında bulunan öğrencilerin gelişimlerini düzenli ve yakından takip etmelidir. Çeteleşme ve suça yönelimi olan çocuklar tespit edilip yönlendirilmelidir. Bu çocukların çevreye uyumlarında okul yönetimi destekleyici bir tavır içinde olmalıdır.

9. Öğrencilerin kendilerini rahat ve güvende hissedebilmeleri için güvenlik sorununa çözüm getirilmeli, bunun yanında öğrencilerin rahatça oyun oynayabileceği alanlar ve kendilerini geliştirebilecekleri sosyal tesisler yapılmalıdır.

Kaynakça

- Aslan, C. (2001). Göç-Eğitim-Batman ve Çocuk: Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da Göçün Aile ve Çocuk Eğitimi Üzerindeki Etkisi. <https://www.google.com.tr/webhp?hl=tr#hl=tr&q=egitim.cu.edu.tr%2Fmyfiles%2Fopen.aspx%3Ffile%3D942.doc%E2%80%8E> adresinden 18 Mayıs 2013'te alınmıştır.
- Binbaşıoğlu, C. (2004) Ailede Ve Okulda Eğitim Sorunları. (2. Baskı) İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Birinci, N. (2003). Cumhuriyetin 80. Yılında Milli Eğitim Üzerine Bir Bakış <http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/sayi44/birinci.html> adresinden 23 Şubat 2013 tarihinde alınmıştır.
- DİE, 1927, Nüfus Sayımı Verileri.
- DİE, 1970, Nüfus Sayımı Verileri.
- DİE, 1980, Nüfus Sayımı Verileri.
- DİE, 1990, Nüfus Sayımı Verileri.
- DİE, 2000, Nüfus Sayımı Verileri.
- Dinçer, M. (1997). Göç – Doğal Kaynaklar İlişisine Çevre Güvenliği Açısından Bir Bakış. Toplum Ve Göç Bildiriler Kitabı, (s.54-67). Ankara: DİE Yayınları.
- Hergenhahn, B.R. (1988). An Introduction to Theories of Learning(9th ed.). New Jersey: Prentice-Hall.Inc.
- Karakuş, E. (2006). Göç Olgusu ve Eğitime Olumsuz Etkileri (Sultanbeyli örneği). Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Karasar, N. (2005). Bilimsel Araştırma Yöntemi (15. baskı). Ankara: Nobel Yayınları.
- Kılıçkaya, N. (1988). Yurt Dışı Deneyimi Geçiren Ve Geçirmeyen Lise Öğrencilerinin Kendini Gerçekleştirme Düzeyleri. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Kıray, M. (1982). Toplum Bilim Yazıları. Ankara: Gazi Üniversitesi Yayını.
- Köknel Ö. (1989). Bireysel ve Toplumsal Şiddet. İstanbul: Altın Kitaplar.
- Küçükali, R. ve Çevik Özdemir, H.N. (2018). Göç Etmiş Ailelerin İlköğretim Çağındaki Çocuklarının Yaşadıkları Sorunların Değerlendirilmesi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi 22(Özel Sayı), 2149-2158.
- Nar, B. (2008). Göçün Eğitime ve Eğitim Yönetimine Etkileri(Dilovası Örneği). Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Öngören S. vd., (2017). Göçmen Çocukların Yaşadıkları Uyum Problemlerinin Öğretmen Görüşleri Açısından İncelenmesi. Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, 5(59), 147-159.
- Özçelik E. ve Yıldırım S. (2002, 23-25 Mayıs). Web Destekli Öğrenme Ortamlarında Bilişsel Araçların Kullanımı: Bir Durum Çalışması, Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Uluslararası Açıkta ve Uzaktan Eğitim Sempozyumunda sunulmuştur, Eskişehir.

- Sarı, D. (2004). Okul Yönetimi ve Halkla İlişkiler. mebk12.meb.gov.tr/.../16013611_deryasarokulynetimivehalklailetkiler adresinden 5 Haziran 2013'te alınmıştır.
- Sayın, Y., Usanmaz, A. & Aslangiri, F. (2016). Uluslararası Göç Olgusu ve Yol Açtığı Etkiler: Suriye Göçü Örneği. KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 18(31): 1-13.
- Şensoy, S. E. (2005). Kent ve Göç Van İline Çevre İl ve İlçelerden Göç Edenlerin Sorunlarına Sosyolojik Bir Yaklaşım. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Van.
- TUİK, 2011, Adrese Dayalı Genel Nüfus Verileri.
- TUİK, 2013, Adrese Dayalı Genel Nüfus Verileri.
- Tufan, B. (1987). Türkiye'ye Dönen İkinci Kuşak Göçmen İşçi Çocuklarının Psiko-Sosyal Durumları. Ankara: D.P.T. Sosyal Planlama Başkanlığı, Planlama Dairesi Yayınları.
- Tümertekin, E. ve Özgüç, N. (1998). *Beşeri Coğrafya*. İstanbul: Çantay Kitabevi.
- Wallerstein, Immanuel (2003), "Dünya-Sistemleri Kavramına Karşı Dünya-Sistemi Kavramı: Bir Eleştiri",
- Yalçın N. vd. (2009). Hacettepe Üniversitesindeki Makalelerin Niteliği: İçerik Analizi, I. Uluslararası Türkiye Eğitim Araştırmaları Kongresinde sunulmuştur, 1-3 Mayıs 2009, Çanakkale.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2004). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri (4. baskı). Ankara: Seçkin Yayınevi.
- Yin, R.. K. (1984). *Case study research: Design and methods*. Beverly Hills, CA: Sage.
- Zolberg, A. R. (1983), "International Migrations in Political Perspective", Global Trends in Migration: Theory